

Geohistoria ziem polskich w epoce rozbiorów (1772–1918), Kraków, 22 listopada 2023 roku

22 listopada 2023 r. w Instytucie Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyła się konferencja naukowa „Geohistoria ziem polskich w epoce rozbiorów (1772–1918)”. Spotkanie zostało zorganizowane w ramach prac Platformy Badawczej „Seminarium geohistorii Galicji (1772–1918)” koordynowanej przez naukowców z Instytutu Historii i Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego¹. Za organizację wydarzenia odpowiadał dr hab. Tomasz Kargol. Celem konferencji było zaprezentowanie różnorodnych zagadnień dotyczących ziem polskich w czasie rozbiorów w paradygmacie przestrzennym oraz przedstawienie wyników najnowszych badań w tej tematyce.

¹ <https://www.e-galicja.eu/> [dostęp: 16 lipca 2024].

Na konferencji przedstawiono 24 referaty, ogłoszone przez 32 referentów, głównie z Polski. Jednodniowa konferencja podzielona była na dwie toczące się równolegle sekcje, w każdej z nich po trzy sesje.

Pierwszą sekcję rozpoczęto sesją poświęconą gospodarczej historii Galicji. Rafał Kowalczyk (UŁ) przedstawił wpływ centralnej polityki gospodarczej Józefa II na rozwój tego regionu. Hanna Kozińska-Witt (badaczka niezależna) w swoim referacie pod hasłem „intrygujące budowle” skupiła się na turystyce przemysłowo-infrastrukturalnej. Wątek industrialny kontynuował Adam Świątek (UJ), który omówił rozwój przemysłu w Galicji oczami Teofila Merunowicza, przybliżając jego spostrzeżenia na temat przemian gospodarczych regionu w drugiej połowie XIX i początkach XX w. Robert Lipelt (Instytut Nauk Społecznych Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku) zaprezentował referat na temat kultury użytkowania lasów na Podkarpaciu.

Kolejna sesja dotyczyła map oraz semiotyki przestrzeni. Dwa pierwsze referaty zostały poświęcone pracy nad materiałami kartograficznymi Karola Perthéesa z końca XVIII w. Arkadiusz Borek (IH PAN) przedstawił „Geograficzno-statystyczne opisanie parafii” tego kartografa i metody opracowania źródła. Tomasz Królik (IH PAN) skupił się na cyfrowej edycji map województw koronnych autorstwa Perthéesa. Magdalena Sobczak i Michał Pawłowski (UJ) zaprezentowali plan okolic twierdzy Kraków jako źródło dla badań nad stanem i zmianami krajobrazu kulturowego. Tomasz Nakoneczny (UAM) omówił wielojęzyczność i wieloetniczność Poznania w okresie zaborów z perspektywy semiotyki przestrzeni miejskiej.

Popołudniowa sesja skupiła się na relacjach między człowiekiem a środowiskiem. Konrad Meus (UKEN) przedstawił, jak klęski żywiołowe odbijały się na przemianach urbanizacyjnych w Galicji. Maximilian Gröber, Lukas Müller i Roman

Schrott, młodzi badacze z Uniwersytetu w Innsbrucku, na przykładzie Tyrolu zaprezentowali związek między historycznym użytkowaniem ziemi i powodzią. David Novotny (Zakład Historii Europy Wschodniej Uniwersytetu Wiedeńskiego) przedstawił znaczenie środowiska w działaniach wojennych i doświadczeniu pierwszej wojny światowej. Michał Baczkowski (UJ) zakończył tę sesję referatem o wpływie warunków naturalnych Galicji na austriackie planowanie wojenne.

Pierwsza sesja drugiej sekcji poświęcona była krajobrazowi kulturowemu. Dariusz Lorek (UAM) przedstawił zagadnienia związane z krajobrazem kulturowym dziewiętnastowiecznej Wielkopolski. Witold Piniarski (UAM) zaprezentował metodykę badań nad przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem krajobrazu wsi rozproszonej na Pojezierzu Zachodniopomorskim. Ewelina Kostrzewska (UŁ) skupiła się na opisach Bałtyku i Skandynawii końca XIX w. autorstwa Marii Kleniewskiej. Svitlana Kravchenko (UŁ) omówiła krajobraz kulturowy Wołynia na podstawie pamiętników Ewy i Zygmunta Felińskich.

Druga sesja poświęcona była relacjom między religią i sztuką a przestrzenią. Joanna Kumor-Mielnik (KUL) przedstawiła granice oraz strukturę dekanalno-parafialną łacińskiej diecezji przemyskiej. Zespół badawczy z Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ – Elżbieta Bilaska-Wodecka, Izabela Soljan, Justyna Liro i Krzysztof Ostafin – zreferował zróżnicowanie religijne Galicji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. na podstawie spisów powszechnych. Jan Bulak (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie) omówił czynniki wpływające na życie codzienne i tożsamość dziewiętnastowiecznych wsi parafii Zielonki pod Krakowem. Jarosław Działek (UJ) przedstawił geohistorię centrów polskich sztuk wizualnych w latach 1760–1939.

Ostatnia sesja obejmowała tematykę miast i rzek. Aleksander Łupienko (IH PAN) omówił infrastrukturę techniczną miast Galicji i jej rozwój w okresie 1850–1914. Szymon Kazusek (UJK) na podstawie rejestrów mostowego przedstawił zmiany w ruchu wodnym na Wiśle w rejonie Krakowa w latach 1773–1785. Anna Miklar (UJ) i Mateusz Zawadzki (UMCS) zaprezentowali rolę rzeki jako granicy reliktovej na przykładzie granic w Galicji. Tomasz Kargol (UJ) zakończył sesję referatem na temat rzek w programie gospodarczej modernizacji Galicji.

Całą konferencję zamknęły podsumowujące obrady plenarne.

Konferencja „Geohistoria ziem polskich w epoce rozbiorów (1772–1918)” dostarczyła szerokiego przeglądu badań nad epoką rozbiorów w ujęciu przestrzennym. Szczególnie liczne były referaty poruszające zagadnienia związane z funkcjonowaniem miast. Silnie reprezentowane były studia zajmujące się środowiskiem naturalnym w związku z różnymi przejawami działalności ludzkiej. W poszczególnych referatach często przewijał się też wątek modernizacji i industrializacji, co nie jest zaskakujące, jeśli mowa o wieku XIX. Prócz tego znalazło się miejsce na zagadnienia związane z krajobrazem kulturowym, postrzeganiem przestrzeni, religią, wojną i samymi źródłami kartograficznymi. Poszczególne zagadnienia często łączyły się w pojedynczych referatach. Geograficznie wystąpienia koncentrowały się w większości na obszarze Galicji, co mogło pozostawić niedosyt, jeśli chodzi o pozostałe zabory. Dużą zaletą zorganizowanego spotkania była interdyscyplinarna perspektywa – reprezentowani byli zarówno historycy, jak i geografowie – co pozwoliło na wymiany doświadczeń między naukowcami z różnych dziedzin. ■

Arkadiusz Borek
(Warszawa)